

מרגליות מפרשת השבוע

ויקרא - זכור תשפ"ב

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מדוע אגריפס רצה שבאותו יום לא יקריב אדם חוץ ממנו?
- כמה דרגות יש בהקרבת קרבנות?
- אלו דרגות יש בקביעות עתים לתורה, בהקבלה לדרגות בהקרבת קרבנות?
- מיהו 'יהודי דיינו'?

- איך הכהן גדול הקדים את קרבן העני שהיה עוף, לקרבנותיו של אגריפס שהיו בהמות?
- איך שייך בלימוד התורה ענין הקרבה ממותר מאכלו?
- מה ביאור רברי רבי זירא כל הישן בבית המדרש, תורתו נעשית לו קרעים קרעים?

אגריפס המלך ביקש להקריב ביום אחד אלף עולות, שלח ואמר לכהן גדול אל יקריב אדם היום חוץ ממני. בא עני אחד ובידו שתי תורים, אמר לכהן הקרב את אלו. אמר לו, המלך צוני ואמר לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום. אמר לו, אדוני כהן גדול ארבעה אני צד בכל יום, ואני מקריב שנים ומתפרנס משנים, אם אי אתה מקריב אתה חותך פרנסתי. נטלן והקריבן, נראה לו לאגריפס בחלום קרבן של עני קדמך. שלח ואמר לכהן גדול, לא כך צויתך אל יקריב אדם חוץ ממני היום. אמר לו, אדוני המלך בא עני אחד ובידו שתי תורים וכו' אם אי אתה מקריב אתה חותך את פרנסתי, לא היה לי להקריבן. אמר לו יפה עשית כל מה שעשית (ויקרא רבה ג, ה).

כן יש שנים המאמינים שהתורה זה עסק המכניס - תורה מגנא ומצלא, תורת חיים, בכל המובנים, הנותנת חיים ועושר וכבוד לתפארה, המאשרת הולכיה בדרך הטובה והישרה. ויש מביאו קרבן ממותר מאכלו, בא הביתה מרבה שיחה על דא ועל הא, עובר על כתבי העיתים, ויש שלא מסתפק באחד עובר על שנים, אז הוא נזכר שכבר לומדים, בא באמצע לפני הסוף. הוא מביא מנחה, אבל זה מן מותר מאכלו.

חז"ל אמרו (סנהדרין עא.) וקָרְעִים תִּלְפִּישׁ נֹמָה (משלי כג, כא), אמר רבי זירא כל הישן בבית המדרש, תורתו נעשית לו קרעים קרעים. והכוונה פשוטה, אחד יושב ודורש והציבור מקשיב לדברו, והנה הוא שומע קטע ואחר כך מתנמנם, שוב מתעורר ושומע עוד קטע וכך הלאה, אז תורתו נעשית קרעים קרעים, קטע קטע. וכל שכן מי שלא בא לגמרי, אלא לסירוגין פעם כן פעם לא, הרי מובן שתורתו היא של קטעים וקרעים.

(קובץ תשובות* ח"ג סי' רנח)

* * *

שלא יחליף וקנסו אם החליף, ואמר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש וכו'. ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים. יש הרבה מקרים שאדם נמנה לדבר מצוה, הוא נכתב בספר הזכרון ליראי ה' ולחושבי שמו, אולם לאחר מכן הוא חוזר ומתחרט בו, כי יצר לב האדם נוטה מדרך התורה. ועל זה באה פרשת תמורה ללמדנו, שלא לפגוע בקדשים ושלא ינסה להוציאה לחולין ולחללה.

הרמב"ם סוף הלכות תמורה כתב, אף על פי שכל חוקי התורה גזירות הם, ראוי להתבונן בהן וכו'. הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה, יראה לי, שזה שאמר הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש וכו', שטבעו של אדם נוטה להרבות קניינו ולחוס על ממונו, ואף על פי שנדר והקדיש אפשר שחזר בו וניחם וכו', ובהקדש הגוף כיון שאינו יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה. ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה, יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא, לפיכך סתם הכתוב בפניו

אמנם יש כאלה החיים באמונה כזו שאם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי, לא רק שהוא לא מפסיד מהזמן שהוא מקדיש עבור לימוד התורה, או מפני המצוה שהוא מקיים, אלא אדרבה מזה הוא יונק את פרנסתו ואם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי, ואם כן אותו הקרבן עני שתי התורים קודמים במעלה, וחשוב ומקובל

* * *

ולכאורה הלכה פסוקה במשנה בזבחים פ"י (פט.) קדשי קדשים קודמים לקדשים קלים, ומעשה בהמה שהוא קדשים קלים קודם לתורים אפילו אם הוא עולה מפני שהוא זבח, וזבחים חשובים. וכאן היו עולות בהמת, ואיך הקדים הכהן גדול את של העני.

אבל כפי הנראה שאגריפס רצה שבשמתו לא יתערב זר, וכל אותו היום יהיה קרוי אך ורק על שמו. היינו אף לאחר שהקריב את האלף עולות, מכל מקום לא יקבלו עוד קרבן ממי שהוא אחר.

והנה כבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסיקתא זוטרתא בראשית ד, ג) על הפסוק (בראשית ד, ג) וַיָּבֵא קֵיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה', איזה קרבן הקריב קין. מראשית פרי האדמה לא נאמר אלא וַיָּבֵא קֵיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מן מותר מאכלו.

ובכן יש לנו שלש דרגות בהקרבת קרבנות.

א. קין מביא קרבן ממותר מאכלו. ב. אגריפס מביא קרבן מובחר, קרבן עשיר. ג. אותו עני, שהאמין שמה שהוא צד ארבעה מהם, הוא בשביל ששנים הוא מקריב, ולולא הקרבה זו לא היה בידו מאומה, וכשהכהן גדול לא רצה להקריב צעק שחותך את פרנסתו.

* * *

אדם אשר בנוגע לרוחניות מסתפק במועט, הוא מסוג של 'יהודי דיינו'. הוא גורס 'אלו קרבנו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו... אלו האכילנו את הפן ולא נתן לנו את השבת דיינו... אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה דיינו...'

* * *

- מה נלמד מהמעשה של אגריפס המלך, איך לא זוכים במצוות?
- מדוע אגריפס לא עשה כדין בציוויו שלא להקריב קרבנות אחרים באותו יום, ומדוע הכהן גדול לא עשה כדין?
- מה הבין אגריפס אחר שסיפר לו הכהן גדול את המעשה, יותר מלפני כן?
- איך יכול להיות שלאדם אין כלי נשק וכדומה, ובכל זאת מחשבתו היא פחית ונעצם ידי עשה לי את החיל הזה?

מהמעשה של אגריפס המלך אנו רואים, שלזכות במצוות לא זוכים על ידי שרוצה שמישהו אחר לא יזכה המצוה, אלא מי שלבו בוטח לגמרי בהקב"ה והולך בתמימות.

והנה אגריפס לא עשה כדין, משום שזכותו להקריב כמה קרבנות שרוצה, אבל אינו רשאי לומר שלא יקריבו קרבנות של אחרים, וכן הכהן גדול לא עשה כדין, שאף על פי ששינו (יומא יד.) כהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש, מכל מקום אין לו רשות לא לתת לאחרים להקריב, שהוא ממונה להקריב, ולא שלא להקריב. אלא שמסתמא פחד מהמלך וחשש מסכנת נפשות, ומשום כך לא רצה להקריב.

וצריך ביאור, מה אגריפס הבין לאחר שהכהן גדול סיפר לו המעשה יותר מלפני כן, הרי כבר מתחילה ידע שמדובר בעני, שהראו לו בחלום קרבן של עני קדמך, וידע שצריך לרחם על

יותר מהאלף עולות של אגריפס. אכן לאו כולי עלמא מבינים את זאת, ויש כאלה העוזבים חיי עולם, חוזר ומתחרט מזה שפעם נתנה לדבר מצוה כו', ועל זה נאמר (ויקרא כז, י) לא יחליפנו ולא ימיר אתו.

(קובץ תשובות ח"ג סי' רס)

* * *

זאת התורה לעלה למנחה, אמרו במסכת מנחות (ק"י.) כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה ומנחה. גם בקובעי עיתים לתורה התורה יש שלש דרגות.

א. הקובע עיתים לתורה, שהוא מאמין באמונה שלמה שהשעה הזאת שהוא מקדיש לתורה, על ידה השי"ת שולח לו פרנסתו בריאות ונחת, היא הנותנת לו חיים ועושר וכבוד ותפארה המאשרת הולכיה בדרך הטובה וישרה.

ב. מי שאילו היה יכול לעבוד גם באותה שעה, יתכן שהיה מוותר על לימוד התורה. אבל כשגמר לעבוד, הוא מעריך את לימוד התורה ובא ללמוד.

ג. מי שהוא מקריב מן מותר מאכלו, בא הביתה עובר על כתב עת, ויש שלא מסתפק עם אחד עובר על שני, נוסף על כך גם החדשות עליו לשמוע, ורק אחרי כל אלה הוא נזכר שיש לו שיעור, ובא רבע שעה לפני שגומרים. זהו מותר מאכלו.

(קובץ תשובות

ח"ה עניינים ענין ח)

* * *

אך האדם צריך להאמין ולהרגיש שאם אי אתה מקריבן אתה חותך את פרנסתי! זאת אומרת, שאם אומרים 'דיינו' על חלק מן התורה, אז ח"ו אפשר שיאמר 'די' גם בשטחים אחרים, ובזה הוא חותך את פרנסתי, הוא חותך את מקור חייו!

(דברי אגדה להגרי"ש אלישיב פרשת צו עמ' רה)

* * *

- מה היה המסר במה שהראו לאגריפס בחלום קרבן של עני קדמך?
- מה התפעל כל כך אגריפס מאותו עני, עד שאמר לכהן גדול יפה עשית כל מה שעשית?
- איך אדם יכול להיות עני אף כשיש לו הרבה כסף?
- האם אדם צריך ח"ו להיות בתוך צרות כדי להרגיש שהוא רוח נשברה?
- לאיזו מדרגה של העני הרגיש אגריפס שאינו יכול להשתוות?

עניים, ואף על פי כן הוא שאל לכהן גדול למה עברת על מה שאמרתי, ולמה לאחר שסיפר לו את כל המעשה אמר לו יפה עשית, מה התחדש לו עכשיו.

ונראה, שהנה אדם בכל מצב שנמצא אוהז שהוא צודק, ומה שיש לו מגיע לו, ואדרבה הוא חושב שמגיע לו יותר ממה שיש לו, והנה רגילים לחשוב שכחי ועוצם ידי זה כשאדם סומך על כלי נשק וכדומה שיש לו, אבל האמת שכל אדם החושב שיש לו כי הוא מוכשר ומוצלח, ואחרים שאינם מוצלחים אין להם, זהו פחית ונעצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח, יז).

והנה העני הזה שאמר לכהן אם אי אתה מקריב אתה חותך את פרנסתי, האמין שחייו הם בזכות הקרבנות, שאם לא כן למה אמר אתה חותך את פרנסתי, וכי אם לא יקריב היום שני תורים תיחתך פרנסתו, והכהן גדול ראה שאדם זה מרגיש שכל חייו הם בזכות

הקרבנות שמקריב, ואף על פי שמקריב רק שני תורים מכל מקום הוא חי רק בזכות המצוה.

וזה הראו לאגריפס שציוה שלא יקריבו קרבנות של אחרים, שאינו יכול להשתוות עם כזו מסירות למצות, שהעני הרגיש שזה כל חייו, והנה העני היה יכול לחשוב שיתפוס יותר מארבעה תורים כל יום, אלא שלא הוצרך יותר. כי רצונו היה לקיים מצוה להקריב, ולעצמו היה מסתפק במועט בשתי תורים הנשארים, והרגיש שכל חייו הם בזכות המצוה שמקריב תורים לקרבן.

ומשום כך אגריפס הודה ואמר לכהן יפה עשית, שמסתם עני הרוצה להביא קרבן לא היה מתפעל, אבל מאדם כזה המוסר עצמו לגמרי ומרגיש שכל חייו הם רק קיום המצוות, גם אלף קרבנות שיקריב לא מגיעים לזה, והבין למה קרבנו של העני קדמו.

נמצא לפי זה, שלהיות עני אין הכוונה דוקא למי שאין כסף, אלא הכוונה להרגיש שאין לו שום דבר חוץ מהקב"ה, ומה שיש לו אינו בגלל שהוא מוצלח, אלא הדברים שמחזיקים אותו הם התורה והמצוות.

ובסוטה (ה:): מבואר, אמר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו, מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולם, שנאמר זבחי אלקים רוח נשברה.

אם כן בכדי להיות רוח נשברה לא צריך ח"ו להיות בצרות, אלא כשמתמסרים ומרגישים שתלויים בהכל בהקב"ה, יכולים להיות

רוח נשברה כמו העני. אם כן כל מה שחז"ל אומרים בשבח עניות, אין המכוון משום שאפשר להפקיר הנכסים ולהיות עני, אלא צריך להיות עני ברוח להרגיש כך.

והנה כתוב בכמה פסוקים, שדוד המלך אמר על עצמו הרבה פעמים שהוא עני. וכי דוד המלך היה עני בממון, אלא שהרגיש שתלוי הכל בהקב"ה ואינו זז כלום בלעדיו, והכוונה לעניות זו ולא דוקא למי שאין לו ממון.

וכשמרגישים כך מורידים הרבה ענייני מחלוקת ושנאת חינם, משום שמרגיש שאין לו כלום, וכל מעלותיו הם נתינה מהקב"ה, וכל חייו הם בזכות התורה והמצוות וללא זה אין לו כלום, והמתמסר להרגיש כך זה עני אמיתי, ועל זה צריך לעבוד.

ואפילו אגריפס הבין ואמר לכהן גדול יפה עשית, שהוא יכול להביא אלף קרבנות, אבל לא יכול להשתוות למדרגת העני הזה, שכנראה לא יכול להגיע להרגיש שבזכות זה הוא חי.

וזה העיקר שתובעים מהאדם, ומאושר מי שמגיע לזה, וכל עבודת המידות תלוי בזה, שכל המידות הרעות הם כתוצאה ממחשבה שהכל אני, והוא מוצלח ותמיד צודק, אבל אם ירגיש שכל מה שיש לו זה מתנת חנם, וחייו הם בזכות התורה והמצוות, הכל נראה אחרת, ובפרט בענין שנאת חנם שגרם לחורבן, ורח"ל השטן הזה עדיין מרקד בינינו.

**(ימלא פי תהלתך אבילות החורבן עמ' רט
וראשית הדברים גם באילת השחר כאן)**

פרשת זכור

- מדוע בנה משה מזבח אחר מלחמת עמלק?
- מה הטעם שציוה השי"ת שנשמור את השבת?
- איך אומר שאול הקימתי את דבר ה' כאשר הוא החיה את הבהמות?
- מדוע הוסיף שאול בדבריו לשמואל ברוך אתה לה'?

- ביאור המדרש פליאה איך יתקיימו שתי הזכירות של שבת ושל מעשה עמלק.
- מדוע ציוה ה' ללחום דוקא בעמלק ולא באומות אחרות?
- מדוע ציוה ה' ללחום בעמלק, הלא מידת נקימה רעה ומגונה היא מאד?

מדרש פליאה כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתוב זכור את אשר עשה לך עמלק, כיצד יתקיימו שניהם, את יום השבת תזכור לקדשו, ואת עמלק תזכור להרגו ולאברו (מדרש פליאה).

בני ישראל עיף ויגע, גם לא היו מלומדי מלחמה, לכן בנה מזבח ויקרא שמו ה' נפי אלקים עשה לי נס במקום הזה כפירוש רש"י, ואמר שלכן הפליא ה' חסדו עמנו, פי יד היינו בשביל שהיתה היד שלנו שהיתה עם עמלק ללחום בו על פס י-ה בעבור כס י-ה לכבוד ה', בזכות זה נצלנו. וכן יהיה לעולם, כשנלחם בעמלק יהיה חפצינו לנקום רק נקמת ה'.

והנה ענין שמירת שבת כתבתי במקום אחר [עיין בדבריו פרשת ואתחנן ד"ה שמור], שיש בה תועלת לאדם שינוח וישקוט יום אחד בשבוע ממלאכתו אשר עושה בששת ימי המעשה וינפש מעבודתו, למען ישוב אל מלאכתו בכל כחו.

אבל אין זה המכוון במצות שבת, אלא שיום זה מקודש בעצמותו מכל הימים ככתוב (שמות כ, יא) פי שששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי על פן ברוך ה' את יום השבת ויקדשהו. ונראה לי להביא ראיה כי אין יום זה נבחר לשבות בו לתועלת האדם רק לשם ה', כי היו במדבר ולא היו טרודים במלאכת אוכל נפש כי ירד להם

והוא תמוה, מה ענין זכירת שבת לזכירת עמלק. וגם מה שאלה זו איך יתקיימו שניהם. ונראה לבאר, הנה מצוה זו של זכירת עמלק וללחום עמו בעת האפשר הוא תמוה, כי לא עשה ה' כן לכל גוי לנקום ולנטור, ומדת נקימה רעה ומגונה מאד, והזהירנו התורה עליה (יט, יח) לא תקם ולא תטר. וכבר עמד הרמב"ן בזה בסוף פרשת בשלח, ונתן טעם לשבח להיות כי עמלק הרים יד נגד ה' בצאת עם בני ישראל ממצרים, וראו כל עמי הארץ כי ה' נלחם לישראל, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב, ועמלק בא ללחום עם בני ישראל ולא פחד מהשי"ת ככתוב (דברים כה, יח) ולא ירא אלקים, לכן ציוה ה' לנקום בו. ולפי זה מלחמה זו מלחמת מצוה היא לנקום נקמת ה', ולא לנקום נקמתנו על אשר הרעו לנו.

ועל פי זה נראה לי לבאר מה שכתוב (שמות יז, טו-טז) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נפי, ויאמר פי יד על פס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר. ונראה לבאר, אחר שראה משה כי לא היתה מלחמה זו בטבע כדרך לוחמים שאחד נוצח ואחד נופל, כי היו עם

המן, ומכל מקום ציוה עליהם את יום השבת, על כרחך שהיום קדוש לה'. ונראה לי להעמיס זה בכוונת הכתוב בדברות האחרונות (דברים ה, יב) **שָׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְמִקְדָּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ**, וכבר הרגישו חז"ל (שבת פז:): **שְׁפֹאֲשֶׁר צִוָּה מְיוֹתֵר**. ויש לומר לפי הנ"ל, שהזהיר שלא נשמור שבת כדי לנוח ממלאכתנו בעת אשר נשב בארץ ישראל ויצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב, אלא שנשמור השבת בכוונה רצויה ששמרנו בעת אשר ציוה ה' אותנו עליו אז כשהיינו במדבר, שלא היה המכוון רק לשם ה'.

וזהו כוונת המדרש **כתיב זכור את יום השבת וכתוב זכור את אשר עשה לך עמלק, כיצד יתקיימו שניהם**, היינו באיזה כוונה נעשה שתים אלו, אם לתועלת עצמינו או לשם ה', **את יום השבת תזכור לקדשו** שיהיה קדוש לה' והיינו זכירה. שמי ששובת לתועלת עצמו או ששובת לכבוד ה' אין חילוק רק במחשבתו שמכוין לקדשו, והיינו **תזכור** במחשבתך שיהיה השביתה לה', וכן עמלק **תזכור** שיהיה בזכרונוך ובמחשבתך **לאבדו** כמו השבת לשם ה', ולנקום נקמת ה' צב-אות.

ועל דרך זה יש לפרש בהפטרה מה שאמר שאלו **בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַקְּיַמְתִּי אֶת דְּבָרְךָ ה'**. עיין אלשיך, הלא לא הקים את דבר ה' באשר

החיה הבהמות, ותירץ כי דימה שאול בדעתו כי הקב"ה לא ציוה רק שיהרגו בני אדם, ושמואל הוסיף לגדור שיהרגו הבהמות גם כן. ועדיין קשה, לו היה כן הלא גם זה ממצות ה' לשמוע לנביא. וגם יש לדקדק לשון **הַקְּיַמְתִּי וכו'**, היה לו לומר **עשיתי כדבר ה'**. ויש לומר, בשנבין מה שסבר שאול כי שמואל הוסיף מדעתו, היינו כיון שמצוה להכרית העמלקים, ואם הבהמות יהיו להם יש לחוש שיהיה להם פניה אחרת בהריגת עמלקים, כדי לבוז בז ולשלול שלל, לכן אמר שגם הבהמות יחרימו ויהרגו ולא יהיה הכוונה רק לשם שמים. כן דימה שאול בכוונת שמואל כנ"ל.

ויש לומר, כי שאול פחד שאם יצוה עליהם ככה לא יהיו זריזים כלל במצות ה', לכן לא מיחה בהם כאשר לא החרימו הבהמות. וזה שאמר **בְּרוּךְ אַתָּה ה' דהיינו שהיתה כוונתך לגדר שיהיה כוונתם רק לה'**, אבל **הַקְּיַמְתִּי אֶת דְּבָרְךָ ה'**, כי לולי כן לא היה קיום לדבר ה', ואני **הַקְּיַמְתִּי** והעמדת **דְּבָרְךָ ה'** במה שלא מחיתי הדבר, ומדויק הלשון קימה, עיין.

(כתב סופר פרשת ויקרא)

[רבי אברהם שמואל בנימין סופר. תקע"ה-תרל"א]

* * *

- איך יכול להיות שלישראל תהיה זכות ממצות כיבוד אב ואם, ולעשו לא תהיה זכות?
- מדוע נסמכה מצות כיבוד אב ואם למצות שמירת השבת?

מהבורא יתברך שמו על כיבוד אב ואם בלא טעם זה, נמצא ששייך גם אצלם כיבוד אב ואם, וחזרה זכותו של עשו למקומה.

ובזה נבין היטב המדרש שהתחלנו, שידוע **מהרמב"ם והרמב"ן** שטעם שבת כי מורה על חידוש העולם והאמונה, וממילא אינו מטעם עצמיות הדבר, רק לנפעל היוצא ממנו והוא לקבוע האמונה, ממילא היה די **במחשבה** לבד, שהרי האמונה בנקודה שבלב תלויה, ואלא על כרחך שהולכים אחר **המעשה**, ממילא חזרה זכותו של עשו.

ואם כן מקשה המדרש **כתיב זכור את יום השבת, וכתוב זכור את אשר עשה לך עמלק**, ואיך יתכן לאבד זכרו אם יש לו זכות אבות, נמצא לא ימלט שלא יתכן אחד משניהם. ועל זה בא התירוץ, שאדרבה שאצלנו הולכים אחר **מעשה** וגם אחר **מחשבה**, וממילא אצלנו יתכן **נוח לו לאדם שנברא** שהרי יש גם **המחשבה** ושייך כיבוד אב ואם, וגם צריך לקיים את השבת **במעשה**, מה שאין כן אצלם שלא הולכים אחר המחשבה כידוע, ואם כן נוח לאדם שלא נברא, ועל כן לא שייך אצלם כיבוד אב ואם, ואין זכות לעמלק. וזהו **את יום השבת תזכור לקדשו** שצריך לזכרו וגם לקדשו היינו **במעשה וגם במחשבה**, ועל כן **את עמלק תזכור להרגו ולאבדו**.

ועל פי זה יש להבין סמיכות כיבוד אב ואם לשמירת שבת בעשרת הדברות וכן בפרשת קדושים, שמכיון שמשבת מוכח שהולכים גם אחר המחשבה, ממילא צריך את מצות כיבוד אב ואם, מטעם שאם הולכים אחר המחשבה נמצא שהמצוות עשה מרובות ונוח לו שנברא, ועשו עמו טובה, ומחוייב לכבדם שלא יהיה כפוי טובה.

(בני משה בתוך ספר שם אליעזר ררוש לשבועות עמ' 218)

- מהיכן הגיע כחו של עמלק?
- במה תלוי אם יש לעשו זכות ממצות כיבוד אב ואם או לא?
- אם נוח לו לאדם שלא נברא, מדוע אנחנו חייבים בכיבוד אב ואם?

ידוע שעמלק הבא מעשו, כל כחו ממצות כיבוד אב ואם שכיבד עשו ליצחק. והנה במצות כיבוד אב ואם כתבו המפרשים הטעם, שכן נאות הדבר שלא יהיה כפוי טובה לאביו ולאמו שהטיבו עמו והביאו אותו לעולם, שראוי הדבר שיכבדם.

וכל זה אם נאמר **נוח לו לאדם שנברא**, מה שאין כן אם נאמר **נוח לו לאדם שלא נברא** ממילא לא עשו עמו טובה, אדרבה ונסתר הטעם. ממילא לפי זה אין לו לעשו זכות כבוד אב ואם.

אבל אין קושיה שהלא אנחנו חייבים בכיבוד אב ואם, והלא נוח לו לאדם שלא נברא. נוכל לאמר שאצלנו נוח לו לאדם שנברא, מה שאין כן אצלם, והוא לפי מה שכתב **המהרש"א** (סוף מסכת מכות) **נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא** שנמנו הלא תעשה ונמצאו מרובים על העשין, ממילא קרוב להפסד יותר משכר, שמצד הלא תעשה ראוי שלא נברא שלא יעבור עליהם, ומצד העשין ראוי שיכרא שיקיימם, ומכיון שהלא תעשה המה שס"ה והעשין רק רמ"ח, על כן נוח לו לאדם שלא נברא. אבל ידוע שבישראל גם מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה ומחשבה רעה אינו מצרף למעשה, נמצא העשין נמנו לשנים, שגם המחשבה נחשבה למצוה, מה שאין כן הלא תעשה רק שס"ה. וכל זה אצל ישראל, אבל אצל עשו אדרבה מחשבה רעה מצטרפת למעשה ומחשבה טובה אינה מצטרפת למעשה, ועל כן ממילא אצלנו יתכן כיבוד אב ואם, מה שאין כן אצלם.

וכל זה אם נאמר שהולכים אחר **מחשבה**, אבל אם נאמר שהולכים אחר **מעשה** ונמצאו הלא תעשה מרובים, אם כן נוח לו לאדם שלא נברא, ולא יתכן כיבוד אב ואם גם אצלנו. ואלא על כרחך שנצטוונו

¹ רבי אליעזר פיש מביקסאר. נעקה"ש בשואה תש"ד.

² רבי חיים משה פיש, אב"ד מאנאסטור. נעקה"ש בשואה תש"ד.